
NOVI IN STARI HISTORIZEM V ZBORNIKU OBDOBJA 18

Mednarodni simpozij *Obdobja 18* z naslovom *Historizem* je potekal decembra 1999 v Ljubljani pod okriljem Oddelka za slovanske jezike in književnosti. Zbornik¹ je uredila Aleksandra Derganc, ki je v uvodnem besedilu zapisala, da je bil simpozij posvečen klasični in tradicionalni filološki metodi, prevladujoči v 19. in 20. stoletju, historizmu. Zbornik pokriva tako jezikoslovno področje kot področje literarne vede, seveda oboje v trenutku, ko so tradicionalni historizmi zašli v globoko krizo. Naše besedilo, ki se bo omejilo na simpozijiški pristop k historizmu v literarni vedi, zajet v drugem razdelku zbornika (*Literarna teorija in zgodovina*), je treba razumeti v kontekstu globalnega razširjanja historičnih pristopov, vzpodbujenih z vplivnim ameriškim gibanjem v literarni vedi, imenovanim novi historizem (*new historicism*).² Omenjeni kontekst omogoča vstopanje v heterogeno polje na problemski način, ta pa je v ospredju razprav Vladimirja Bitija *Stari i novi historizam*, Ivana Verča *O historičnem diskurzu*, Marka Juvana *Nekaj idej o historičnosti in medbesedilnosti literarnega dela* ter Jole Škulj *Modernost in koncepcija historičnosti*, kjer avtorji obravnavajo prav osrednje vprašanje, kaj je novi in kaj še stari historizem.

Biti razume pojem historizem kot vztrajanje pri enkratnosti zgodovinskih dogodkov in njihovih interpretacij, to pa nasprotuje izpeljevanju zgodovine iz večnih »naravnih« zakonov. Njegov kratek povzetek zgodovine historizma se problemsko ustavi na nekaj ključnih mestih. Osrednje mesto zavzema tradicija hermenevtike. Diltheyeva hermenevtika v nasprotju s Heglovo zgodovino, ki jo vodi duh, postavlja zgodovino kot vodilo duha. Zgodovina po eni strani šele ustvarja zgodoviniopiščevo dejanje razumevanja, vendar pa jo obenem ta subjekt že vnaprej spremeni v gibanje, usmerjeno k cilju. Posledica je, da je iz vseobsegajoče struje življenja vnaprej izključeno vse, kar se ne podreja linearnemu kalupu razumevanja. Biti dodaja ugovor Petra Sloterdijka, da je za naše življenje morda odločilno prav tisto, kar ostaja v »mračni coni«. Podobno kritiko oblikuje Biti ob Gadamerjevi hermenevtiki, ki že sama oporeka Diltheyevemu modelu pristranskosti do preteklih dob, katerih diferencialnatančna zgodovinska postavitev in zamejitev ukinja zavest o aktivnem učinkovanju preteklosti na sedanost. Vendar pa Gadamerjev obrat, da »nimamo mi tradicije, pač pa da ima tradicija nas«, predvsem še enkrat obrača Diltheyev obrat in potencira romantični argument, ki po spoznavni hierarhiji postavlja večpomensko neulovljivo preteklost nad sedanost. Biti na tem mestu zaostri izmenjavo med preteklostjo in sedanostjo, ko sklicujoč se na Walterja Benjamina in Emmanuela Lévinasa predlaga možnost skoka iz univerzalne linearnosti. S tega vidika se tudi Heideggerjevo pesniško mišljenje biti izkaže kot transcendentalna struktura, ki ima – podobno kot Gadamerjev pojem tradicija – diskriminacijski značaj; njeno občo veljavo krhajo v njej zakrite etnične, spolne, rasne in kulturne specifike.

Posebej se Biti posveti še historizmom Mihaila Bahtina in ameriških novih historistov, kar ga pripelje do (za njegov dekonstrukcijski pristop razumljivega) končnega sklepa, da je povsod najti »monopolizacijo transcendental-

nega načela« kot dejavnosti, ki je potekala najprej v smeri vedno večjih pooblastil razlagalca in kasneje, obratno, vedno manjših. Sklep ostaja relativističen: razlika med sedanostjo in preteklostjo je nerazrešljiva. Biti se je v tem besedilu nepričakovano izognil omenjanju za historizem osrednjega avtorja Michela Foucaulta, zato povzemimo njegovo stališče, ki ga najdemo nekje drugje:³ Foucaultovo »episteme« privzame kot monolitni model ter ga poveže s tradicijo ruskega formalizma. Zagovarja tudi podobnost med Derridajem in Foucaultom, čemur sledi kritika Derridajeve dekonstrukcije, ki pa že sama preiščuje lastno nezadostnost. Poenotenje zgodovine in s tem vrnitev principa kontinuitete vidi Biti v Foucaultovem obratu v genealogijo v sedemdesetih, ko se pojavi oblast kot vseobsegajoča mreža. Preohlavno zastavljeno povezavo med Derridajem in Foucaultom ter tudi Lacanom pa Biti takoj nato prenese na drugo, teoretično manj kompleksno raven, kjer pove, da tovrstni formalistični obrati zahtevajo institucionalno podporo, ki jo je omogočala Francija v poznih šestdesetih letih.

Njegova pesimistična kritika dekonstrukcije zares zadeva večji del ameriškega novega historizma, kjer igra ta metodološka tradicija pomembno vlogo. Drugače pa je z Bahtinovo hermenevtiko. Bahtin odklanja heideggerjevsko-gadamerjevsko pesniško mišljenje biti na račun diltheyevskega izhodišča v zgodku. Pri tem v nasprotju z Diltheyem vztraja pri omejenosti *lastnega* gledišča, na »zunajbivanju« spoznavajočega glede na predmet spoznavanja. Spoznavajoči postane odgovoren za lastno pozicijo v bivanju, saj ga drugi ne določa dokončno. Vladimir Biti nam na tem mestu predlaga, da gre zgolj za zamenjavo poudarkov, ko nam drugi nalaga naše mesto v velikem dialogu in našo odgovornost zanj, s tem pa namiguje na prazno premikanje izhodiščnih točk v krogu med preteklostjo in sedanostjo. Enotnost sveta je za Bahtina »enotnost polifoničnega romana«, kot pravi, vendar pa bi na tem mestu morali opozoriti na problematičnost teorije polifoničnega romana, ki nikakor ni nekaj enotnega – Bitijeva transcendentalna struktura –, zdi se celo, da je načelno nemogoč in zato ostaja odprt projekt.⁴ S tem pa se ukinja tudi možnost, ki jo predlaga Biti, da bi svet kot »utopični« romanekski karnevalski trg ustvarjal nekakšno homogeno strukturo, ki bi omogočala dialog. Poleg tega dodajmo, da Bitijev ugovor, da so ekonomski, kulturni, rasni in spolnospecifični konflikti zunaj kronotopa karnevalskega trga, ne drži, kajti v monografiji o Rabelaisu najdemo npr. mesta, ki bi jih brez težav sprejeli kot novohistoristični feminizem v literarni vedi.

Avtorji zbornika se premalo ukvarjajo z danes osrednjimi spodbudami foucaultovskega zgodovinopisja, precej pogosto pa je sklicevanje na Bahtinova dela, ki so prav tako med glavnimi viri za nastanek novega historizma. Ivan Verč v svoji razpravi *O historičnem diskurzu* razpravlja o pojmu iz naslova, ki ga je v zadnjih desetletjih uvedla filozofija zgodovine ob poudarjanju specifičnosti narativnih strategij v historični razlagi. Šele na tej ravni se metode zgodovinopisja razlikujejo – v dvajsetem stoletju predvsem tri: vzročna zgodovina, nomološka (že izdelane zakonomernosti drugih strok) in zgodovina »dolgega trajanja«.⁵ Verč, med drugim sklicujoč se tudi na Bahtina, poudarja razliko med *razumevanjem*, ki se zapleta v iluzijo o nedosegljivi referenci v preteklosti, in *razlago*, ki je zgodovinarjevo dejanje ustvarjanja pomena. Pri tem ugotavlja, da se razlaga zgodovinar ne more odpovedati, medtem ko se iluziji reference pravzaprav mora. Zgodovinar se ukvarja s pomenom in odgovarja na temeljno vprašanje: »Kaj je tisto, kar dogodek spreminja v dogodek

zgodovine?» (Ricoeur). Temu ustreza v literarni zgodovini spreminjanje teksta kot danosti preteklosti v tekst zgodovinsko-literarne obravnave. Verč ob tem poudarja, da je zgodovinopisje sicer prevzemalo spodbude jezikoslovja in literarne vede, npr. naratologije, ne pa tudi literarna zgodovina, ki po razvitosti svoje metodologije po njegovem mnenju zaostaja.

Verč v svojem besedilu nakazuje tudi produktivne rešitve sodobne literarne zgodovine, ki je sprejela predpostavko, da se predmet spoznanja spreminja s pozicijo in metodološkim instrumentarijem opazovalca. Poleg tega je spoznavni razsežnosti dodala še etično raven, ki izhaja iz odgovornosti zgodovinopisnega početja. To pa po Verču zahteva zamenjavo besedišča absolutne diahronije z besediščem sinhroničnega pristopa. Tudi na tem mestu je treba natančno ločevati med razlago, torej opomenjanjem amorfnega materiala, in razumevanjem, za katerega »je literarna veda že izdelala ustrezne kronotopske pojme, kot so npr. *literarna evolucija*, *literarno dejstvo* in *literarno življenje*« ruskih formalistov. Pri tem pa je najpomembnejše, da Verč razume raziskovanje literarne zgodovine skozi perspektivo »odgovornosti«. Resničnost kot kategorija zgodovinopisnega diskurza obstaja zgolj prek dokaza, da je alternativna možnost neresnična, torej prek dejanja kritike; zato npr. Foucaultu sledeči avtorji govorijo predvsem o genealoški kritiki. »Zgodovinsko bo literarni diskurz, ki želi prepričati bralca o resnici svojih trditev, dosegel zaželeni rezultat verjetnosti le z *jasno in nedvoumno razpoznavnostjo svoje povedne strategije* (tu je srž odgovornosti).« To seveda ne ukinja možnosti enovite rdeče niti v določenem segmentu kulturnega razvoja, vendar pa je pri tem treba tudi eksplicirati vsakokratno raziskovalno izhodišče, npr. da je razvoj nacije implicitna vrednota (kar je seveda predpostavka in zato podvržena možnemu dvomu). Pri tem opozarjamo na bahtinovsko dikcijo kronotopskega razumevanja, ki pripada narativni razlagi kot odgovornemu dejanju prek tuje besede. Verč ob tem tudi eksplicitno omeni politično razsežnost literarne zgodovine, ki kot taka presega zgolj literarno problematiko in predlaga razkrivanje »zgolj literarnega« kot orodja za zakrivanje manj uglednega ozadja. (Omenimo, da je to podobno genealoški metodi Michela Foucaulta.)

Razprava Marka Juvana opozarja, da je za novi historizem – podobno kot uveljavljene vzpodbude Foucaulta, Antonia Gramscija in Clifforda Geertza – pomemben vpliv zgodnjega poststrukturalizma (Julia Kristeva s svojo recepcijo Bahtina in Roland Barthes), v katerem je proti koncu šestdesetih nastal pojem intertekstualnosti. Ravno intertekstualnost je vezni člen, ki je razgradil vodilne teme starega historizma: avtorstvo, enosmernost delovanja, hegemonistično-elitistični pojem vpliva. Posledica spremenjene perspektive je rahljanje meja literarnega besedila (to je Juvan ilustriral v svojih monografijah o medbesedilnosti *Krsta* v zgodovinski perspektivi in sinhronim vpogledom v parodijo kot medbesedilno vrsto). Intertekstualnost je moment vstopa historičnosti in družbenosti v razmislek o literaturi.

Sodobno literarno zgodovino razume Juvan v napetosti med »formalističnim« izročilom strukturalizma in dekonstrukcije ter novim historizmom in kulturnimi študijami, ki upoštevajo tudi ostale družbene prakse zunaj meja literarnega. Literarna hermenevtika, fenomenologija, recepcijska estetika, piercovska semiotika, kognitivna znanost in sodobno besediloslovje po Juvanu delijo spoznanje, da je literarno delo necela, procesualna in intersubjektivna (dialoška) tvorba: jezikovni sklelet vsebuje vrzeli, odprta mesta; drugotne eksistence besedila posredujejo njegovo spoznanje. Juvan pregleda posledice

historičnosti literarnega dela v treh poglavjih *Pisanje, Zapis in Branje* – pri tem pa se zdi izbira takšne triade problematična. Čeprav Juvan vztrajno opozarja na historično in družbeno-ideološko umestitev literarnega diskurza, pa premalo kritično sprejme npr. koncepcijo o literarnem delu kot shematični tvorbi, ki se konkretizira v branju – teza o shematičnem literarnem substratu se zdi apolitična, odtrgana od foucaultovskega polja, ki ga preči konkreten diagram oblasti. Koncepcija dela kot predmeta raziskovanja – tretjega elementa dialoga avtorja-pisca in bralca – se zdi v okviru foucaultovske filozofije dogodka nesprejemljiva. Literatura sama ostaja tako substanca za preosmislitve, to pa zakriva institucionalna ozadja, ki konstituirajo npr. pri Juvanu večkrat eksplicitno problematizirani literarni kanon. (S tega vidika je simptomatično, če pogledamo po zborniku, da zelo redki avtorji v njem konkretno – ne zgolj na načelni ravni – problematizirajo dosedanji kanon slovenske literature, alternative iščejo npr. v trivialnem (Verč, Mitrovič), a to pravzaprav zgolj poudarja vlogo kanona. Delni izjemi sta Verč in Darasz.)

Jola Škulj v svojem besedilu vzporeja pojem modernosti s koncepcijo historičnosti. Premene v pojmu modernosti naj bi dodatno osvetlile še bolj zapleteno problematiko historičnosti. Prelom med historičnostjo, ki je kulminirala v 19. stoletju, in njeno modifikacijo ob prelomu stoletja ustreza spremembi pojma modernost (pri tem je pomembno etimološko opozorilo na povezavo modernega s pomeni latinske besede *modernus* »prav zdaj« in ne z modo kot *modus*). Škuljeva izhaja iz dvojnosti, ki jo je sicer še v heglovskem horizontu formuliral Matei Calinescu, ko razpade pojem modernost na progresistični, buržoazni ali filistrski pojem in na estetski, kulturni ali anarhični pojem, ki prelamlja s progresističnim kultom razuma. Drugemu pojmu sledi avtorica od Stendhala prek Baudelaira kot ključne osebe k Nietzscheju in odmevom njegovih teoretičnih formulacij v dekonstrukcijskem diskurzu Paula de Mana. (Pri tem Jola Škulj ne zanemari razlik med postromantiko, moderno, modernizmom in postmodernizmom, ki ostajajo specifični pojmi kljub sodelovanju v omenjenem prelomu v koncepciji modernosti.) De Manova modernost implicira »zgodovinskost kot interpretirano in vedno znova reinterpreterano dejstvo«. S tem se razpira dekonstrukcijski problem mišljenja sedanosti, ujete v aporijo zgodovine in modernosti, ki se vzajemno izključujeta in ohranjata.

Razpravljanje Jole Škulj o dveh oblikah historizma prevprašuje robove odnosa med tradicionalnim zgodovinopisjem in njegovo dekonstrukcijsko kritiko. Novi historizem pa je bil reakcija na prevladujočo, celo hegmono vlogo dekonstrukcije v literarni vedi, zato se definira kot nekaj drugega od nje. Ena od osrednjih značilnosti je npr. resno zanimanje za problematičnost literarnosti kot institucije: za Greenblatta je Shakespearova knjiga orožje kolonizatorjev, demanovske aporije modernega pa, kot zapiše avtorica, razumejo literarnost transhistorično. Ob tem je treba dodati, da Jola Škulj v svojih drugih objavah bolj nazorno predstavlja lastna stališča o problemu historičnega raziskovanja: pomembne vidike teoretičnega vrenja okoli problema dekonstrukcije poudarja prek aktualizacije heideggerjanskega modela historizma, kot ga formulira William Spanos (z razliko med dekonstrukcijo in »destrukcijo«, ki pritegne v igro še množico socialnih kontekstov, katerim odpira vrata kategorija »historične materialnosti jezika«).⁶ Drugi vidik historizma razvija Škuljeva ob teoretikih H. Whitu, P. Ricoeurju in F. B. Ankersmitu, ki razpravljajo o »narativizaciji« v historiografskem diskurzu. S tem sledi danes pomembni veji sodobne teorije zgodovinopisja, ki pa teče v veliki meri mimo foucaultovskega pristopa.

Razprave Bitija, Verča, Juvana in Jole Škulj so se dotaknile teorije novega historizma neposredno. Z drugega zornega kota vstopa v isti problem Miha Javornik v besedilu *Historičnost in informacijska družba*. Elektronski mediji močno posegajo v današnji svet z več pomembnih vidikov. Javornik pri tem ustrezno dodaja, da digitalna umetnost, torej umetnost, ki uporablja najnovejše tehnologije za svoj medij in material, prevzema nalogo vrednostnega premisleka o usodi človeka v elektronski dobi. V nadaljevanju avtor premišljuje usodo knjige in knjižnic v času digitalizacije sveta.

Za aktivne ustvarjalce na področju računalniške umetnosti je seveda nesprejemljivo Javornikovo povezovanje računalnika s trdo faktografsko informacijo in zvajanje računalniško vodenih naprav na tiskalnik za knjige, ki jih potem lahko kontemplativno v miru preberemo: »Dejanski izziv, pred katerim so se znašle humanistične stroke, je /.../ kako zaustaviti pospeševanje informacijskega pretoka, ne pa kako ga povečati.« Pri tem je knjiga privilegirana, ker upočasnjuje informacijski pretok. Obratno stališče najdemo pri Vilému Flusserju, klasiku teorije novih medijev, ki pri obravnavi t. i. tihih slik ponuja dve možnosti: omejiti poplavo podob tehnološke imaginacije ali pa jo potencilirati do take mere, da se razgradi v novo podobo. Javornikovo vztrajanje pri posebnem mestu literature med drugimi umetnostnimi mediji zadene ob problem, ki ga je v okviru literarne vede formuliral npr. Walter Moser.⁷ Med sedmimi funkcijami (posnemovalska itd.), ki jih lahko nosi literarno besedilo, je za nas posebej zanimiva ena: literatura lahko vzpostavlja odnos do sebe kot specifičnega medija. Moser se sklicuje na ugotovitve Flusserja, ki je napovedal konec Gutenbergove galaksije in prevlado novih avdio-vizualnih medijev. Za nas je pomembno, da so novi mediji omogočili, da se je literatura pokazala kot specifičen medij, seveda v situaciji, ko sta bila njena eksistenca ali vsaj monopol ogrožena. Moser dodaja, da je ravno ta vidik v literarnih vedah najmanj ozaveščen.

Podoben poseg v identiteto na videz neproblematičnih diskurzivnih enot, kot smo ga omenili v zvezi z digitalnimi mediji, lahko nakazujejo premisleki v razpravi Marije Stanonik *Vprašanje historizma/historičnosti in slovenska slovstvena folklor*, kjer opozarja na podobnosti med historizmom in folklorizmom, ki ju združujejo prevzemanje preteklih modelov in snovi, preoblikovanje privzetega in zavestno upoštevanje prejemanika. Nanašajoč se na tradicionalni historizem v umetnosti, torej posnemanje starih stilov v drugi polovici devetnajstega stoletja, razprava Stanonikove vseeno poudarja pomemben problem historizma, ki – v današnjem pomenu besede – ukinja enotno diahronijo in dokazuje posluš za kulturne specifične v prostoru.

Praktični utelešenji novejših zgodovinskih pristopov k literaturi – če jih razumemo zelo ohlapno v kontekstu globalnih metodoloških premikov in ne v strogo novohistorističnih okvirjih – najdemo v razpravi Zdzisława Darasza *Pričakovanim slovenskim literarnozgodovinskimi sintezam na rob* in delno tudi v besedilu *V Italiji nastale zgodovine slovenske književnosti (po drugi svetovni vojni)* Zoltana Jana. Jan je zasnoval svoj izčrpen pregled italijanskih pregledov slovenske književnosti kot iskanje spodbud tujih metod in konceptualnih pogledov na literaturo, ki bi se izmaknili zaprtemu krogu matične literarne vede v Sloveniji. Žal pa je rezultat negativen, Italijani niso napisali izvornih razprav o slovenski književnosti in so se raje naslanjali na izsledke slovenskih raziskovalcev; kar je morda zanimivo z vidika problema historizma, je poskus pogleda na eno kulturo skozi prizmo druge. Daraszov prispe-

vek pa je primer genealoškemu podobnega pristopa k literarni zgodovini – v njem razkriva prikrite diskontinuitete, ki so določale slovenske literarnozgodovinske sinteze. Najbolj očiten primer je problem ideologije etnolingvizma v slovenski literaturi in literarni zgodovini, torej konstitucije naroda na podlagi jezika. Vzvraten učinek te ideologije je zastiranje vidika univerzalnosti svojega izročila in, konkretnije, marginalizacija lastnih del, ki so nastala v nemščini in latinščini – to je v prid »sociološko celovitim narodom«, ki si tako prilastijo višje plasti ljudstva, ki pa, npr. v primeru barona Valvasorja, niso pozabile svoje pripadnosti Sloveniji. Zunaj sodobnih trendov primerjalne literarne zgodovine, kot jih je npr. predstavljal na predavanju v Ljubljani John Neubauer, pa ostaja seveda težnja po ustvarjanju nacionalne literarne zgodovine – projekt *History of the Literary Cultures in East-Central Europe*⁸ se nasprotno osredotoči na regionalne centre literarnega dogajanja. Daraszov prispevek predpostavlja apriorno vrednost nacionalne literarne zgodovine, za nas pa je zanimiv predvsem avtorjev ideološkokritični poudarek, ki ostaja, četudi problematičen, pomemben sestavni del nove(jše)ga literarnega zgodovinopisja.

Na prvi pogled bi se lahko Daraszevemu pristopu zdel soroden prispevek Gerharda Giesemanna *Der historische Ansatz in der Literatur – ein Verfahren zur Neutralisierung der kulturellen Tradition?*, vendar pa je zunanji pogled na zapirajoč se literarni sistem, kot ga je historistična usmeritev do druge polovice dvajsetega stoletja po nujnosti svoje logike ustvarjala pri nas, utemeljen v univerzalnih estetskih sodbah in zato seveda del tradicionalnih unilinearnih literarnozgodovinskih pristopov. Zgodovina ostaja tako univerzalna podoba esteticistično depolitiziranega napredka.

Velik del simpozija je pripadel tradicionalnim historizmom; v razpravah Branke Brlečić Vujić in Krešimirja Nemca je bilo raziskovanje dodatno osredinjeno okoli historične uveljavitve (starega) historizma na začetku romantike. Metodo tradicionalne zgodovine privzemajo tudi razprave Marije Mitrović, Zvonka Kovača, Nadežde N. Starikove in Júlíje Bálint Čeh.

Poseben model zgodovine, ki je pravzaprav ahistoričen, pa določa razprava Aleksandra Bjelčevića *Vagantska kitica in njene izpeljave od 16. do 19. stoletja* in Bojane Stojanović Pantović *Однос експресионизма према модернизму и авангарду*. Gre za model historičnosti, ki ga Foucault v *Arheologiji vednosti* pripisuje matematiki, kjer se diahrona logika izpeljav preslika na sinhrono os logičnega sistema – v literarni vedi je seveda ta model historičnosti zajet v strukturalistično-formalističnih pristopih k diahroni evoluciji form. V primeru verzologije Bjelčević raziskuje spreminjanje vagantske kitice skozi optiko njene vpetosti v sistem verzologije, Bojana Stojanović Pantović pa skuša na podoben način skozi binarne opozicije zamejiti ekspresionizem v odnosu do kompleksnega polja pojavov modernizma in avantgard, pa tudi drugih sočasnih literarnih gibanj. Ozadje v obeh primerih ostaja iskanje logičnega sistema formalne taksonomije, kjer ima vsak pojem svoje mesto, tako v sinhronem kot diahronem prerezu. Ob tem velja opozoriti, da tudi takšni stroki, kot je verzologija, ni nujno vztrajati znotraj formalizma, kot je nazorno pokazal Bahtin/Vološinov na primeru historične gramatike v *Marksizmu in filozofiji jezika*.

Simpozij *Obdobja* na temo historizem je pokazal, da na področju slovenistične, slavistične in slovenske primerjalne literarne vede ni izrazitega premika proti novohistoristični metodologiji (deloma zunaj tega zbornika osta-

jajo nekateri pomembni avtorji, za katere to ne velja, npr. Igor Grdina, Lado Kralj, Miran Hladnik in seveda avtorji, s katerimi smo se več ukvarjali v tem besedilu, Juvan, Verč, Biti, Škulj). Povsem zunaj tega simpozijskega razpravljanja so ostala vprašanja s področja feminističnih in postkolonialnih tokov sodobne literarne vede. Danes osrednji teoretik zgodovine Michel Foucault ostaja ob strani, več poudarka je na Mihailu Bahtinu (prim. Verčevu razpravo), ki je bil prav tako pomemben za izoblikovanje novega historizma. Literarno-zgodovinski pogledi so pogosto nepopustljivi pri strukturi slovenskega kanona, ki ga kot da relativizirajo omenjajoč trivialno in žanrsko literaturo. Zelo vztrajen je tudi »nacionalni interes« kot podlaga za pisanje (nacionalne) literarne zgodovine. Še bolj ostajajo nedotaknjene meje literarnega kot družbeno-zgodovinske institucije.

OPOMBE

¹ *Historizem v raziskovanju slovenskega jezika, literature in kulture: ob 80-letnici Oddelka za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani / Mednarodni simpozij Obdobja – metode in zvrsti*, Ljubljana, 9. – 11. december 1999. Ur. Aleksandra Derganc. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete, 2002. (Obdobja; 18).

² V tej zvezi je tudi angleški glagol *to historicize* (historizirati), ki ga v tipično novohistoristični rabi privzema med avtorji zbornika samo Vladimir Biti.

³ Biti, Vladimir. »Periodization as a Technique of Cultural Identification.« *Cultural History after Foucault*. Neubauer, John & Wertheimer, Jürgen (ur.). *Arcadia*. 33. 1 (1998): 182–9.

⁴ Vaupotič, Aleš. »Philosophy of Mikhail Bakhtin: The concept of dialogism and mystical thought.« *Papers from the International Symposium Russian Religious Philosophy and Modern Thought*. *Logos*. 1. 2–3 (Fall 2001). URL <http://www.kud-logos.si/LOGOS-2-2201/vaupotic-Bakhtin.htm>

⁵ Cilja na Fernanda Braudela in *la nouvelle histoire*.

⁶ Škulj, Jola. »Literature as a Repository of Historical Consciousness: Reinterpreted Tale of Mnemosyne.« *Methods for the Study of Literature as Cultural Memory*. Amsterdam, Atlanta GA: Rodopi, 2000.

⁷ Moser, Walter. »Literatur- und Kulturwissenschaft: Eine neue Dynamik.« *Arcadia*. 33. 2 (1998): 265–84.

⁸ Valdés, Mario J. & Hutcheon Linda. »Rethinking Literary History – Comparatively.« URL: <http://www.chass.utoronto.ca/lithist>

Aleš Vaupotič

Oktober 2003